

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

52

2020.9

...διαβάζω...άκούω...καταγράφω

"ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τά ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

κλείσιμο ἐκκλησιῶν & μηλόπιτα

Κατ' ἀρχὴν θά ρωτήσῃ κανεῖς: πῶς εἶναι δυνατό ὁ Θεός νά ἐπιτρέπῃ τό κλείσιμο ἢ πολύ περισσότερο τήν καταστροφή ἐκκλησιῶν ἢ κατάσχεση ἱερῶν χώρων καί σκευῶν.

Ἡ ἀπάντησις μπορεῖ νά εἶναι τό ἴδιο πειστική ὅσο καί ἀπλή: **τόν ἑαυτοῦς βλάπτουν αὐτοὶ πού πολεμοῦν τήν Ἐκκλησία!** Οἱ χριστιανοί, ἀντίθετα, δοκιμάζονται μέν, στεροῦνται, ταλαιπωροῦνται καί ὑποφέρουν, ἀλλ' **οἱ δοκιμασίαι αὐτέες καρποφοροῦν στεφάνια ἀμάραντα καί οὐράνιαι ἀντιδόσεις.**

Καθώς λέει ὁ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς Φιλιππησίους: *Μὴ φοβᾶσθε καθόλου τοὺς ἀντιπάλους σας. Μὲ τὴν στάση σας, ἄς καταλάβουν ὅτι αὐτὰ πού κάνουν εἶναι ἔνδειξις ἀπώλειαις γι' αὐτοὺς. Ἐνῶ γιὰ σᾶς, ἔνδειξις σωτηρίας.* Καί προσθέτει: ὁ Θεός ὄρισε ἔτσι!¹

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος τό ἐπισφραγίζει γιὰ νά τό ἐμπεδώσουμε καλά:

«Ἄς μάθουμε νά ὠφελούμαστε, ἄς μάθουμε νά ὑπομένουμε τίς δοκιμασίαις· αὐτό εἶναι τό γνῶρισμα τοῦ Χριστιανοῦ. Ὑπομένετε μέ γενναιότητα τίς πλεονεξίας· **τούς ἑαυτοὺς τους φονεύουν ἐκεῖνοι, ὄχι ἐσᾶς.** Τούς ἑαυτοὺς τους ἀπογυμνώνουν ἀπὸ τὴν εὐνοια καί τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καί ὅποιος ἀπογυμνώνεται ἀπὸ αὐτήν, κι ἂν ἀκόμη περιβάλλεται μέ ὅλο τόν πλοῦτο τῆς οἰκουμένης, εἶναι φτωχότερος ὅλων».²

¹ Φιλιπ. 1:28, «μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστὶν ἔνδειξις ἀπώλειαις, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καί τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ».

² ΕΠΕ 25, 89.

Ἐάν σοῦ κάναν κατάσχεση, ἄν σέ κλέψαν, ἄν δημεύσανε αὐτά πού σοῦ ἀνήκουν ἢ πού ἐντάσσονται σέ μιά κοινότητα — εἶναι σά νά δόθηκαν ἐλεημοσύνη στους φτωχοῦς!³ Σέ περιμένουν στους οὐρανοῦς!

Στό ἀρχικό μας ἐρώτημα εἶχε ἀπαντήσει ὁ ἅγιος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης, ὅταν κάποιος πρεσβύτερος μέ τό ὄνομα Καλλιόπιος, τοῦ ὑπέβαλε μέ ἐπιστολή του τήν ἐρώτηση: «Γιατί σέ καιρό ἀπειλῆς ὁ Θεός δέν λυπᾶται τούς ναοῦς του;»

Ἡ ἀπάντηση τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου:

«Ἐάν δέν λυπήθηκε τήν ἁγία Κιβωτό, ἀλλά τήν ἔδωσε στους ἄλλοφύλους μαζί μέ τούς ἱερεῖς πού παρανόμησαν, καί τήν πόλη τοῦ ἁγιάσματος, καί τά χερουβίμ τῆς δόξης, καί τή στολή, καί τήν προφητεία, καί τό χρίσμα... γιά νά καταπατηθοῦν καί νά μιανθοῦν ἀπό τά ἔθνη· οὔτε καί τώρα λυπᾶται τά ἄχραντα μυστήρια... ὥστε μή λυπούμενος τά τοῦ οἴκου του, νά φέρει σέ φόβο τούς πταίοντες, πού [διαφορετικά] περιμένουν πολύ βαρύτερη γιά ὅσα κάνουν τιμωρία. "Θρηνήστε κυπαρίσσια! Ἐπесαν οἱ κέδροι" [Ζαχ. 11:2]. "Ὅταν πέφτουν οἱ ἰσχυροί, παραδειγματίζονται οἱ ἀσθενέστεροι».⁴

Ψηφιδωτό μέ τήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης σέ τρούλο ναοῦ, Γαλλία, 806

Ὁ ἅγιος Ρωμανός ὁ Μελωδός συνοδεύει ὑποκρούοντας μ' ἓνα Κοντάκιό του:

«Ὅταν τό πλήγμα, μιά καί δυό φορές, στέλνει ὁ Κτίστης καί παρατηρεῖ οἱ ἄνθρωποι πώς δέν γίνονται καλύτεροι καί περισσότερο χειροτερεύουν, τότε φέρνει τό κακό καί στήν Ἁγία Τράπεζαν ἀκόμα καί νά καοῦν παραχωρεῖ τῆς Ἐκκλησίας τά Ἁγία. Καθώς καί παλαιά παράδωκε τή Θεία Κιβωτό στους ἄλλοφύλους».⁵

Ἐάν ἔχουμε οἰκοδομημένο τόν ναό τῆς καρδιάς, λίγο μάς βλάπτει ἄν κάνουν κατάληψη ἢ δημεύουν ἢ καταστρέψουν τούς τοίχινους ναοῦς. Ἐνας ἅγιος ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κατακομβῶν, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βαρλαάμ, μπροστά στίς ἀνατινάξεις ναῶν

³ Ἐλεγε στόν ἑαυτό του ὁ ἅγιος **Κύριλλος ὁ Φιλεώτης** (2 Δεκ.) ὅταν τόν λήστεψαν καί τόν ξεγύμνωσαν ἀπό ὅσα εἶχε καί δέν εἶχε: «Σοῦ ἔκλεψαν χρήματα; ἀλλ' ἄν ὑποφέρεις ἀγόγγυστα τήν ἀρπαγή, θά λάβεις τόσο μισθό, ὅσο θά λάμβανες, ἄν τά ἔδινες στά χέρια τῶν φτωχῶν. Διότι τήν ἴδια ἀρετή κατόρθωσαν κι ἐκεῖνος πού δίνει ἐλεημοσύνη στους φτωχοῦς κι ἐκεῖνος πού δέ σκέφθηκε νά ἐκδικηθεῖ ἢ νά καταραστεῖ αὐτόν πού τόν ἔκλεψε, ἐπειδή καί οἱ δύο τό ἔκαναν πρὸς δόξαν Θεοῦ. Ὅταν λοιπόν εἶναι ἓνας ὁ σκοπός τῆς δαπάνης, τότε καί τό στεφάνι γιά τό κατόρθωμα εἶναι ἓνα» (Βίος 18,3).

⁴ Ἐπιστολή ἀρ. 73, PG 78, 232 ΕΠΕ 1,97-99.

⁵ Κοντ. 54, 14, Κουστίνη Β' 455.

καί τίς καταστροφές πού προκάλεσαν οί Μπολσεβίκοι καί εἶδαν τά μάτια του, μιλώντας γιά τόν ἀκατάλυτο ναό τῆς καρδιᾶς ἔλεγε:

«Δέν εἶναι ἀνάγκη νά θρηνεῖς ὑπερβολικά γιά τήν καταστροφή ἑνός ναοῦ. Ἐξ ἄλλου, καθένas ἀπό μᾶs, κατά τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἢ θᾶπρεπε νά ἔχει τό δικό του ναό — τήν καρδιά. Πήγαινε ἐκεῖ καί προσευχήσου, ὅση δύναμη ἔχεις καί ὅσο χρόνο. Ἐάν ὁ ναός [τῆς καρδιᾶς] δέν εἶναι καλοφτιαγμένος καί μοιάζει ἐγκαταλειμένος (χωρίς ἐσωτερική προσευχή), τότε ὁ ὁρατός ναός λίγο θά ὠφελήσει».⁶

Ἐς δοῦμε 'πανοραμικά' μερικά παραδείγματα, πού δείχνουν τήν ...πανωλεθρία τοῦ ἐχθροῦ.

Στή διάρκεια τῆς ἱστορίας τῶν τελευταίων δύο χιλιάδων χρόνων, τίς ἐκκλησίες τίς ἐκλείναν κυρίως οἱ εἰδωλολάτρες καί οἱ αἰρετικοί.

Ἐταν λ.χ. ἔφθασε ὁ εἰδωλολάτρης ἀρχηγός τῆς φρουρᾶς Ἀριστόμαχος ἐξ ὀνόματος τοῦ διοικητῆ μέ διαταγή (τό 303) νά κλείσει καί νά σφραγίσει τήν ἐκκλησία στήν Ἡράκλεια τῆς Θράκης, ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Φίλιππος,⁷ τοῦ εἶπε:

— **Ἄνθρωπε ἀφελῆ, φαντάζεσαι πῶs ὁ παντοδύναμος Θεός περιορίζεται μέσα σέ πέτρινους τοίχους! Ἐνοικεῖ μέσα στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων!**⁸

Σά νά τοῦ ἔλεγε, ἀκόμα καί σφραγίζοντας τήν ἐκκλησία μας ἐμεῖς συνεχίζουμε νά λατρεύουμε στήν καρδιά μας τό Θεό.

Τόν καιρό τῆς ἀραβικῆς κατοχῆς τῆς Ἰσπανίας, δεκάδες μάρτυρες ἀναδείχθηκαν κατά τόν 9ο αἰῶνα (ἰδιαίτερα στή δεκαετία 850-860). Ὁ ἱστορικός Εὐλόγιος, ἱερομάρτυς ὁ ἴδιος ἀργότερα (13 Μαρτ.), καταγράφει:

«Οἱ φυλακές ἦταν γεμάτες ἀπό κληρικούς. Οἱ ἐκκλησίες ἔμεναν χωρίς τούς λειτουργούς τους. Οἱ Ἱερέs Ἀκολουθίες εἶχαν πάψει. Ἀράχνες ἔπλεκαν τά δίχτυα τους στοῦs ἄδειους, σιωπηλοῦs ναοῦs. Οἱ ψάλτες σταμάτησαν νά ὑμνοῦν. Οἱ Ψαλμοί δέν ἀκούγονταν πιά. Ὁ διάκος πλέον δέ διαβάσει ἀπό τόν ἄμβωνα τόν λόγο τοῦ

⁶ *Russia's Catacomb Church*, 1982, 281 (ἡ μνήμη τοῦ ἁγ. Βαρλαάμ στίς 8 Ἰουν. +1942).

⁷ Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρα Φιλίππου στίς 20 Αὐγούστου.

⁸ *Ν.Συναξαριστής* 8, 213.

Θεοῦ οὔτε θυμιάζει τό θυσιαστήριο. Ὁ ἱερέας δέν κηρύττει τό Εὐαγγέλιο».⁹

Πολλές καταστροφές ναῶν καί μονῶν διαδέχονταν ἡ μία τήν ἄλλη κατά καιρούς.

Ὁ ἅγιος Τρύφων τοῦ Πετσέγκα, πρὶν κοιμηθεῖ (1583) «προέβλεψε τήν ἐπικείμενη καταστροφή τῆς μονῆς ἀπό τοὺς Σουηδοὺς, πού ἔλαβε χώρα τό 1590. Σφαγιασθήκαν τότε ὅλοι οἱ μοναχοί, καί πρῶτο θύμα ὑπῆρξε ὁ σάρετς Ἰωνᾶς ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐπιτέλεσε πολλά θαύματα γιά τοὺς μοναχοὺς τῆς ἀνακαινισμένης πλέον μονῆς».¹⁰

Ὁ Ναός τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς «πυρπολήθηκε ἀπό τόν ἀρχηγό τῶν Βουλγάρων Συμεών καί ἀνηγέρθη ἐκ νέου ἀπό τόν αὐτοκράτορα Ρωμανό Α' τόν Λεκαπηνό».¹¹

Ἡ μονή τοῦ Ἁγ. Ἰλαρίωνος καταστράφηκε ὅταν οἱ εἰδωλολάτρες τῆς Γάζας μέ προτροπή τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουλιανοῦ ἐξεγέρθηκαν κατά τῶν χριστιανῶν προκαλώντας πολλά θύματα καί διασκορπίζοντας τοὺς μοναχοὺς.¹²

Ἐπί εἰκονομαχίας, ἀπεσταλμένοι τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορα καί στρατιῶτες «διέλυσαν τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς Καθαρῶν καί βεβήλωσαν τά καθαγιασμένα κτίσματα».¹³

Ἄλλοτε πάλι οἱ εἰκονομάχοι, τήν μονή τοῦ Ἁγ. Στεφάνου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τήν κατέστρεψαν μαζί μέ τίς ἐκκλησίες της μέχρις ἐδάφους, ἔκαναν σκόνη ὅλο τόν χῶρο: «ἕως ἐδάφους κονιορτόν ἀπετέλεσαν».¹⁴

Ἡ περίφημη Σκήτη τῆς Αἰγύπτου δέν ἔμεινε οὔτε αὐτή ἔξω ἀπό τό στόχαστρο τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐρημώθηκε ἡ Σκήτη τήν πρώτη φορά, τό 407, καί γιά δεύτερη φορά ἐρημώθηκε τό μεγάλο αὐτό μοναστικό κέντρο τό 434 (ἀλλά καί τό 444 καί τό 570 ξανά) ὅταν οἱ βάρβαροι ἐπιτέθηκαν στοὺς μοναχοὺς.

Ἐπιτρέπει ὁ Θεός ὥστε καί οἱ ἐραστὲς τῆς ἡσυχίας νά δοκιμάζονται, γιά νά στεφανώνονται διπλά: μέ τήν ἄσκηση καί τό μαρτύριο.

Τέλος λόγου, ἂν καί ὑπάρχουν πολλά παραλειπόμενα.

Ἄν ὅλα αὐτά τά τραγικά καί δυσάρεστα καί θλιβερά κρύβουν τόσο ὄφελος γιά μᾶς – καί ὄφελος πού δέ μετρίεται μέ τίς μεζοῦρες αὐτοῦ τοῦ κόσμου – τί μᾶς ἐμποδίζει νά τά

⁹ Justo Perez de Urbel, A Saint Under Moslem Rule, 1937, 156.

¹⁰ Ν.Συναξαριστής, 12, 169.

¹¹ Μέ τοὺς Ἁγίους μας (συναξ.) 13, 216.

¹² Ν.Συναξαριστής 3, 189.

¹³ Ν.Συναξαριστής 4, 260.

¹⁴ PG 100, 1165.

καλοδεχτούμε! Γιατί νά μάς δυσαρεστούν αντί νά χαιρόμαστε — άκόμα καί άν δέ μείνει 'λίθος επί λίθον'.¹⁵

Όν οί διώκτες μας άποδεικνύονται εύεργέτες μας, δέν όφείλουμε εύχαριστία μάλλον σ' αυτούς; Ό θυμός, ή όργισμένη αντίδραση, οί άπειλές, τά έννομα αίτήματα άποκατάστασης δέν είναι γνωρίσματα του χριστιανού. Τόν γιατρό μου, πού βάζει μαχαίρι γιά νά μέ κατακόψει, τόν πληρώνω άπό πάνω καί τόν εύχαριστώ γιά τή θεραπεία πού μου προσφέρει! Καί διαλέγω γιατρό πού θά κάνει πιά καλά τή δουλειά του!

Ό άγιος **Γρηγόριος ό Θεολόγος** ήταν μάρτυς δραματικών στιγμών στη Κωνσταντινούπολη, όταν ως άρχιεπίσκοπος υπέμεινε δεινά πού δέν είναι τής ώρας νά διηγηθούμε. Έλεγε συμπερασματικά ό ίδιος κατόπιν, προσφέροντας στό ποιμνιά του καί τό 'φάρμακο'. Στο ποιμνιά του, του όποιου είχάν άνάψει τά αίματα όταν άπαιτούσαν προσφυγή νά βρεί ή Έκκλησία τό 'δικιά' της:

*«Είναι φοβερά όσα έγιναν καί παραπάνω άπό φοβερά. Νά βεβηλωθούν θυσιαστήρια, ν' άνακατωθούν τά μυστήρια, νά στεκόμαστε έμεις άνάμεσα στά τελούμενα καί στους λιθοβολητές μας καί **ώς φάρμακο κατά των λιθοβολισμών νά χρησιμοποιούμε τίς προσευχές**. Είναι καλύτερο νά μακροθυμούμε καί μέ πολλά άπό αυτά πού υποφέρομε νά δίνομε παράδειγμα μακροθυμίας. Γιατί δέν πείθει τόσο τους πολλούς ό λόγος, όσο ή πράξη, ή **σιωπηλή παραίνεση**. Άς προκαταβάλομε καλοσύνη γιά νά βρούμε καλοσύνη. Άφού έχομε τόσα παραδείγματα άς μιμηθούμε τή φιλανθρωπία του Θεού κι άς μή θελήσομε νά μάθομε πάνω στον έαυτό μας πόσο μεγάλο κακό είναι ή άνταπόδοση τής άμαρτίας. Άς νικήσομε μέ τήν καλοσύνη καί **άς πιάσομε αιχμαλώτους τής εύλάβειας, παιδεύοντάς τους πιά πολύ μέ τή συνείδηση παρά μέ τό θυμό μας**».¹⁶*

Μέσα άπό αυτό τό πνεύμα, μεταγενέστερος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ό άγιος Νήφων, έντέλλεται:

«Άν σάς εύρει μία δοκιμασία, μήν άντιστέκεστε, αλλά φεύγετε άπό τόν τόπο εκείνο, γιά νά βρείτε άλλο μέρος, όπου θά μπορείτε νά ζητε έν ειρήνη».¹⁷

Άλλος επίσκοπος: **«Άν σάς άρπάζουν τους ναούς, μή άντιδράτε, άκόμη καί εάν όλοι οί ναοί πέσουν στά χέρια τους καί δέν έχετε πού νά πάτε».**¹⁸

Ό άγιος Γρηγόριος ό Θεολόγος επανέρχεται. Επιλέγοντας, καί επισφραγίζοντας τήν ένδοξη στάση του χριστιανού: τήν άγάπη άπέναντι στό μίσος:

¹⁵ Ματθ. 24:2.

¹⁶ Έπιστολή 77, ΕΠΕ 7, 141-5.

¹⁷ Ν.Συναξαριστής 5, 203 / Νέος Έλληνομνήμων 2 (1905) 102.

¹⁸ Άντωνόπουλος Νεκτάριος, Αρχιεπίσκοπος Λουκάς, Άθήνα, Ιούλιος 2000, 107.

Τά ἔργα τῆς ἀνομίας, λέει, «**δέν εἶναι πιό ψηλά ἀπό τήν πίστη μου καί ἀπό τούς οὐρανοὺς πρὸς τούς ὁποίους ὀδεύω**».¹⁹

Ἄλλου βλέπουν οἱ στόχοι μας. Σέ χώρους καί θησαυρούς πού ἡ κοσμική φαντασία ἀδυνατεῖ νά συλλάβει καί γι' αὐτό καταδιώκει τήν ὀρθή πίστη, τό λαό τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὅσιος **Θεοφάνης ὁ Ἐγκλειστος** ζωγραφίζει πιό παραστατικά τή διδαχή τῆς Ἐκκλησίας μέ ἓνα παράδειγμα:

«Ὅταν ἡ νοικοκυρά βάλει μιά πίτα στό φούρνο, δέν τή βγάζει ὥσπου νά βεβαιωθεῖ πώς εἶναι ψημένη. Ὁ Νοικοκύρης τοῦ σύμπαντος σ' ἔχει βάλει μέσα σ' ἓνα φούρνο καί σέ κρατάει ἐκεῖ ὥσπου νά ψηθεῖς. Κάνε ὑπομονή, λοιπόν, καί περίμενε. Δέν θά μείνεις στό φούρνο οὔτ' ἓνα λεπτό περισσότερο ἀπ' ὅσο χρειάζεται. Μόλις εἶσαι ἔτοιμος, θά σέ βγάλει ὁ Κύριος ἔξω. Ἄν, ὅμως, μόνος σου πεταχτεῖς ἔξω, θά εἶσαι σάν τή μισοψημένη πίτα. Πρέπει ἐπίσης νά σοῦ πῶ, ὅτι, σύμφωνα μέ τήν πίστη μας, ὅποιος ὑπομένει ἀγόγγυστα τίς δυσκολίες, πιστεύοντας ὅτι τίς παραχωρεῖ ὁ Θεός γιά τό καλό του, εἶναι ἰσότιμος μέ τούς μάρτυρες. Αὐτό νά τό θυμάσαι πάντα».²⁰

Ἰσότιμοι μέ τούς μάρτυρες;!...

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹⁹ Λόγος 33,15 / ΕΠΕ 2, 117.

²⁰ Θεοφάνους Ἐγκλειστοῦ, Ὁ δρόμος τῆς ζωῆς, 2006, 317-8.